

N. V. G. O. G. O. L.

R. E. V. I. S. O. R.

D. I. V. A. D. L. O. P. E. T. R. A. B. E. Z. R. U. C. E. V. O. S. T. R. A. V. E.

N. V. Gogol
narodil se 1809

Díla:

Večer na statku,
U Dikaňky, Hráčí,

Taras Bulba,

Petrohradské
povídky

Mrtvé duše

Zemřel 1852

Čím je skoro každá z jeho povídek? Směšná komedie, která začíná hloupostmi, pokračuje hloupostmi a končí slzami a již se koneckonců říká život. Takové jsou všechny jeho povídky: z počátku směšné, pak smutné! A zrovna takový je náš život: nejdřív směšný, pak smutný! Kolik je tu poezie, kolik filosofie, kolik pravdy. . .!

P. Gogol srovnává váš hluboký lidský cit, vaši vysokou ohnivou vášeň s pocitem zvyku ubohého poločlověka a říká, že jeho zvyk je silnější, hlubší a trvalejší než vaše vášeň – a vy stojíte před ním se sklopenýma očima a nevíte, co odpovědět, jako žák, který neumí úkol, před svým učitelem. . .!

Nechci tu rozhodovat, kterému z těch dvou druhů je třeba dát přednost. Otázka podobného prvenství byla by právě tak nesmyslná jako otázka přednosti ódy před elegií nebo románu před dramatem; neboť krása je vždy krásou, ať na sebe bere jakoukoli podobu. Jsou věci tak hanebné, že stačí je pouze ukázat v jejich vlastní podobě nebo je nazvat pravým jménem, aby k nim byl vzbuzen odpor; ale jsou také věci, které jsou v podstatě ohavné a přitom klamou skvělým povrchem. Jest ničemnost hrubá, nízká, nahá, ničím nepřikrytá, špinavá, páchnoucí, v cárech; ale je i ničemnost hrdá, sebou uspokojená, velkolepá, která svá dí v pochybnost o pravém dobru i tu nejčistší a nejhoročnější duši, ničemnost, která jezdí v kočáře krytém zlatem, která moudře hovoří, zdvořile se uklání, takže si před ní připadáte nepatrní a jste ochotní si myslit, že je to opravdová velikost, že ona zná cíl života, a vy se klamete, vy se ženete za chimérami. A pro tento nebo jiný takový druh nečinnosti je zapotřebí zvláštní bič, a to pevný, poněvadž takovéhle ničemnosti mají pevný krunýř. Na ně je třeba Nemesis, neboť je nutno, aby se lidé někdy probrali ze své nesmyslné dřimoty a vzpomněli si na svou lidskou důstojnost. . .

Tedy humor pana Gogola je humor klidný, klidný i ve svém rozhořčení, dobrodružný i ve své potměšilosti. Avšak v tvorbě naleznete ještě jiný humor, hrozný a upřímný; ten se zakousne až do krve, vpíjí se hluboko do těla, bije hlava nehlava, švihá napravo nalevo svým bičem, spleteným ze syčících hadů, humor žlučovitý, jedovatý, nemilosrdný; chcete ho vidět?

Již jsem řekl, že charakteristickými rysy děl p. Gogola je prostota výmyslu, životní pravdivost, národnost, originalita — což jsou všechno rysy obecné; pak oduševnělá komičnost, vždy přemáhaná hlubokým pocitem smutku a stesku — jakožto rys individuální.

Představitel Chlestakova při premiéře udělal z něho jednoduchého lháře, matnou figuru, jakou vidíme na jevišti v téměř kostýmu už dvě staletí. Je to opravdu tak těžké vyčíst z role samé, čím má Chlestakov být? Chlestakov vůbec nepodvádí, není to řemeslný lhář; zapomíná, že lže, a věří skoro sám tomu, co říká. Je jako ryba ve vodě, je v dobré náladě: pozoruje, že všechno jde hladce, že mu naslouchají, a už z toho důvodu mluví plynněji, nenuceněji, od plic a docela upřímně; když lže, ukazuje se právě při lhaní takovým, jakým vskutku je. Naši herci neumějí vůbec lhát. Domnívají se, že lhát znamená jednoduše žvanit jako o závod. Ale lhát, to znamená podávat lži takovým tónem, který se blíží pravdě tak blízko, je tak přirozený, tak naivní, jakým by jen mohl mluvit člověk, kdyby mluvil pravdu; právě v tom je celá komika lži. . .

Chlestakov nelže vůbec z chladné kalkulace nebo jako divadelní mluvka: lže s citem; jeho oči vyjadřují požitek, který při tom cítí. Je to vůbec nejnádhernější a nejpoetičtější okamžik jeho života, skoro něco jako inspirace. Je ovšem mnohem lehčí karikovat staré úředníky s oděnými límci u kábátů; ale zachytit rysy, které vcelku působí mile a nevypadávají z rámce dobré společnosti, k tomu patří už pořádný mistr. Na Chlestakovu nesmí být nic silně podškrtnuto. Patří k onomu společenskému okruhu, který se ničím neliší od mladých lidí, jaci bývají. Tu a tam se dokonce chová vybraně, umí svá slova umístit zcela důrazně a jen v případech, kdy je třeba duchapřítomnosti a povahové síly, ukáže se jeho zčásti až mizerný charakter. . .

Co je ve skutečnosti ten Chlestakov, přihlédneme-li k němu blíže? Mladý muž, úředník, který se rád vytahuje, jak bychom mohli říci, který však má mnoho vlastností, jaké mívají lidé, kteří podle úsudku světa nejsou vůbec hloupi. Kdyby básník podškrtoval takové vlastnosti na lidech, kteří mají také své zásluhy, byl by to hřích, poněvadž by je tím před celým světem zesměšňoval. Ať si raději každý vyhledá svůj podílek z této role a zároveň se porozhlédne bez bázně a obav, že někdo hned ukáže prstem na něho a bude ho jmenovat jménem. Krátce – tato postava má být pouze typem pro mnoho věcí, které nalézáme rozptýleny v různých ruských povahách, jež se však tady náhodně objevují shrnuty v osobě jedné, jak se i ve skutečnosti velmi často stává. Každý aspoň na okamžik, ne-li na okamžiků několik, Chlestakovem byl, nebo se jím stal, ale nechce to přiznat; s velkou chutí o té věci vtipkuje, ovšem je-li kryta kůží cizí, ne jeho vlastní. I obratný gardový důstojník se může někdy stát Chlestakovem, i státník se tu a tam projeví jako Chlestakov – i našinec – z cechu hříšných literátů – může být někdy Chlestakovem. Slovem – každý jím byl, třeba jen jednou v životě – věc je jen ta, že se z toho dovede šikovně vykrotit a vzbudit dojem, jako by jím vůbec nikdy nebyl.

(N. V. Gogol: úryvek z dopisu napsaného autorem po premiéře Revizora jednomu literátu.)

Nikolaj Vasiljevič Gogol

REVIZOR

Komedie o pěti dějstvích

Režie František Čech j. h.
Výprava Otakar Schindler

Překlad Bohumil Mathesius
Úprava Sergej Machonin

Hudba Jan Tomšiček
Texty písní Karel Vašíček

Anton Antonovič Skvoznik Duchanovský, policejní direktor
Anna Andrejevna, jeho žena
Marja Antonovna, jeho dcera
Luka Lakič Chlopov, školní inspektor
Jeho žena
Amos Fjodorovič Ljapkin-Ťapkin, sudí
Artëmij Filipovič Zemljanika, kurátor chudinských ústavů
Ivan Kuzmič Špekín, pošt mistr
Petr Ivanovič Dobčinský
Petr Ivanovič Bobčinský

Otakar Janda
Alena Tománková
Daniela Šrajerová
Adolf Minský
Soňa Šimberová
Milan Šulc
Václav Roštlapil
Arnošt Borovec
Jeroným Horák
Václav Kotva

Ivan Alexandrovič Chiestakov, úředník z Petěrburgu

Osip, jeho sluha
Christián Ivanovič Hübner, okresní doktor
Štěpán Iljič Uchovertov, revírní inspektor
Svistunov
Děřimorda
Abdulín, kupec
Žena zámečnickova
Kaprálůva žena
Miška, sluha
Číšník
Kupec

Bohuslav Čvančara
Jiří Kodet
Jiří Havel

Michael Junášek

Jiří Čeporan
Jindřich Tuláček
Jindřich Dvořák
Jaroslav Fukala
Ludmila Naarová
Marie Pohludková
Ladislav Chvojka
Rostislav Volf
Ladislav Chvojka

Představení řídí Vlastimil Putek

Přestávka po 3. jednání.

Text sleduje Marie Pohludková

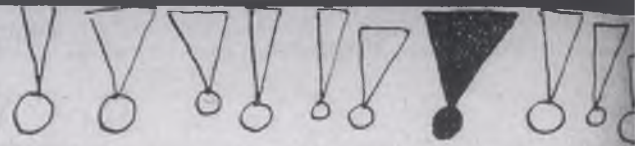
Technická spolupráce: stavby V. Plachý s kol., světla J. Řezáč s kol., dekorace A. Svider s kol., kostýmy B. Smetanová s kol., viásenky M. Kuřhanová s kol., rekvizity B. Hubená s kol.
Hraje orchestr DPB.

Premiéra v DPB 18. 2. 1964.

Redakce programu Zdeněk Hedvábný, grafická úprava Otakar Schindler, foto Fr. Krali, typografická spolupráce Rudolf Mikeska.

Vytiskly Moravské tiskařské závody n. p., závod Ostrava,

Carevič bude ve Vjatce Carevič putuje po Rusi, aby ji sebe ukázal a jí spatřil. Tato novina zajímala všechny, ale ovšem nejvíce gubernátora. Gubernátor začal vše o překot shánět a natropil mnoho neuvěřitelných hloupostí; rozkázal, aby mužici po cestě byli oblečení ve sváteční kaftany, rozkázal ve městech přebarvit ploty a opravit chodníky. V Orlově chudá vdova, majitelka nevelkého domu, oznámila gorodničimu, že nemá peněz na opravu chodníku; gorodničiči to sdělil gubernátorovi. Gubernátor rozkázal vylámat prkna (chodníky tam jsou dřevěné) z podlahy a nestačí-li na opravu chodníku, spravit jej na státní útraty a pak peníze vymoci soudem, třeba by bylo potřeba prodat dům při veřejné dražbě. Dům prodán nebyl, ale podlaha v domě vdovině byla vylámána.

Asi padesát verst od Vjatky je místo, na kterém se zjevila Novgorodcům divotvorná ikona Mikuláše Chlynovského. Když Novgorodci usídlili se v Chlynově (Vjatce), přenesli obraz, ale obraz zmizel a znovu se objevil na Velké řece ve vzdálenosti padesáti verst od Vjatky. Novgorodci znovu přinesli ikonu, ale zároveň dali slib, že zůstane-li ikona ve městě, ponese ji každoročně slavným průvodem na Velkou řeku, zdá se, že 23. května. To je hlavní letní svátek ve vjatské gubernii. A tento lidový svátek, kterému mužici přivykli během století, chtěl gubernátor přeložit, aby jim potěšil careviče, který měl přijet 19. května. Celou řadu svých chytráckých příprav k uvítání careviče gubernátor sdělil panovníkovi, aby se pochlubil, jak synáčka bude častovat. Panovník pročeti, rozlilit

se a řekl ministru vnitřních záležitostí: „Archierej a gubernátor jsou hlupáci; ať nechají svátek jak byl!“ Asi pět dní před příjezdem carevičovým do Orlova, gorodničiči psal Tjuťajevu, že vdova, u které v domě byla vylámána podlaha, dělá rámus a že kupec, bohatý a známý člověk ve městě, se chlubí, že vše řekne carevičovi. Tjuťajev velmi chytře s ním zatočil: rozkázal gorodničimu, aby vyslovil svou pochybnost o jeho zdravém rozumu a poslal ho k lékařské prohlídce do Vjatky. Pokud by se ta věc táhla, carevič by odjel z vjatské gubernie a všemu by byl konec.

Gorodničij vše vyplnil; kupec se octl ve vjatské nemocnici.

Konečně carevič přijel.

V jednom městečku byla po výstavě připravena gouter. Carevič ničeho nepožil kromě broskve, jejíž pecku hodil na okno. Pojednou z davu činovníků vystupuje vysoká postava zemského zasedatele, známého hýřila, nabubělá lihem, pomalu kráčí k oknu, bere pecku a – klade ji do kapsy.

Po bále neb gouter zasedatel jde k jedné ze vznešených dám a nabízí pecku ohryzanou Jeho Veličenstvem, dáma je radostí nadšena. Potom kráčí k druhé, potom k třetí a všechny jsou v nadšení.

Zasedatel koupil pět broskví, vyřezal pecky a obšťastnil šest dam. Která z nich má tu pravou? Každá považuje svou pecku za pravou. . .

(A. I. Hercen: Paměti, svazek I.)

7
President bude v Ostravě! Město se mezi jinými připravilo k jeho uvítání tak, že byla opravena a nově natřena veškerá průčelí domů na Dimitrovově ulici. Další tři stěny, které při průjezdu není vidět, měly být opraveny později. Dosud k tomu nedošlo. Vzadu padá omítka!

Rovněž v Karviné při příjezdu presidenta A. Zápotockého vybudovali všechny cesty, po kterých pak president jel. Občané, okolo jejichž domu president neměl jet, se brodili ještě dlouhá léta v blátě.

Jeden z podniků v našem městě překročil plán výroby tím, že s jiným podnikem v Žilině uzavřel fakturu o dodaném zboží za 300 000 Kčs. Podnik získal prémii a Rudý prapor ministerstva. Výrobky vůbec neexistovaly. V obou podnicích o tomto podvodu věděly ZV ROH i ZV organizace strany.

Pan Šipka se v době nedostatku stavebních inženýrů přihlásil k budování Karvinska. Byl přijat jako inženýr, bez předložení diplomu, bez jediného kádrového posudku, bez jediné informace. Ve své funkci si počínal zajímavě. Prováděl stavební dozor soukromých domků a při té příležitosti bral 300 až 400 Kčs. Když si lidé u svého poslance stěžovali na tuto novou daň, zjistilo se, že Šipka je pětadvacetkrát trestaný podvodník. Bez inženýrského diplomu.

Přišla direktiva snížit administrativní aparát. Výkazů, spisů a jiných papírů bylo však požadováno stejně. Úředníci proto byli připsáni do havířských kolektivů a brali větší, dělnický plat, sedíce dál na svých místech. Zajímavého výsledku v tomto směru dosáhl jistý pan Štefek. Připsal se do kolektivu, který vytvářel nový československý rekord v kombajnové těžbě. Poněvadž si za ten měsíc napsal 35 směn, bral daleko větší mzdu, než kterýkoliv z havířů, kteří rekord vytvořili. Podobných, i když ne tak výrazných typů bylo odhaleno na 200 v našem revíru. Tak byl snížen počet administrativních zaměstnanců na šachtách.

A kolik už bylo uzavřeno závazků „na počest“ někoho, či něčeho, aniž by to bylo projednáno s dělníky. . .

POZOR
BUDE
REVIZE!

